گفتوگۆی کامەران حاجی ئەلیاس لەگەڵ نووسەر و توێژەر “شوکر سلێمان حەمەد”

شوکر سلێمان: ئەوە مرۆڤەکانن ڕەوڕەوەی مێژوو ئاراستە دەکەن
شوکر سلێمان: مرۆڤ چەقی ڕووداوەکان و مێژووە

نووسەر و توێژەر “شوکر سلێمان حەمەد” لە ساڵی 1969لە شاری هەولێر لەدایک بووە دەرچووی بەشی کۆمەڵزانی/ کۆلێژی ئاداب/ زانکۆی سەڵاحەدین. ئەو لە ساڵی 1993 هاتەتە ناو جیهانی نووسینەوە شارەزاییەکی باشی لە ڕێنووسی کوردی هەیە ماوەیەکی زۆر لە چەندین گۆڤارو ڕۆژنامەکان کاری هەڵەچنی کردووە،هەرلەوساتەوە دەستی بەکاری نووسین کردووە،بابەتەکانی لە گۆڤارو ڕۆژنامەکان بڵاوکردەتەوە، لە ئێستاد خاوەنی حەوت کتێبە لە بواری مێژوو و فەلسەفە و دەروونزانی، وە چەندین کتێبی تری ئامادە بۆ چاپکردن. بە چەند پرسیارێک ئەم هەڤپەیڤینەمان لەگەڵیدا ئەنجام دا

هەڤپەیڤین – کامەران حاجی ئەلیاس

- **دنیابینی نووسینی تۆ لە چییەوە سەرچاوەی گرت؟**
- من هەر لە منداڵی کە قوتابی پۆلی شەشی سەرەتایی بووم لە گوند، یەکەم پەرتووکم کە خوێندەوە، هەستێکی ئەدەبی لەناخمدا چەکەرەی کرد، ئەوکات حەزم لە هۆنراوە و لە چیرۆکی بەرئاگردان و ئەو سەربردانە بوو کە گەورەکان دەیانگێڕایەوە، لە بەختی منیش هەرچیم گوێ لێ لە دەبوو لە گۆرانی و حەیران و چیرۆک و ئەو هەقایەتانە، هەرهەموویم بەبێ کەم و زیاد لەبەردەکرد و بۆ خوشک و براکانم دەگێڕایەوە، ئەو کات گوێیەکی مۆسیقیم هەبوو، هەستم بەو ئەودەقانە دەخرۆشا، بەرە بەرە کەوتمە نێو دنیای خوێندنەوە، هەر ئەوەش وای کرد لە تەمەنێکی زوو دەست بکەم بە هۆنینەوەی هەندێ وشە کەخۆم ناوم نابوو شیعر، بەڵام دواتر و دوای چوونە زانکۆ، بەتایبەتی کە من لە بەشی کوردی لە زانکۆکانی عێراق و کوردستان بێهیوابووم و لە بەشی کۆمەڵزانی وەرگیرام، ئیتر خووم دایە دنیای پسپۆڕی خۆم، بەڵام ئەوە بەو واتایە نەبوو کە دەست هەڵبگرم لە دنیای ئەدەبی، من

نزیکەی چل لێکۆڵینەوەم لەسەر شیعر و چیرۆک و رۆمانی کوردی لە گۆڤاری رامان و کاروان بڵاوکردووەتەوە، دەیان خوێندنەوەم بۆ رۆمانی کوردی کردووە، ئێستاش چوار کتێبم لەسەر رەخنەی ئەدەبی ئامادەیە بۆ چاپ، بەڵام لێت ناشارمەوە دنیای کۆمەڵزانی بەمن لە پێشترە، لەو بوارەدا کارێکی باشم کردووە، چ لە بواری وەرگێڕان چ لە بواری نووسین، چەند کتێبێکم ئامادەیە بۆ چاپ.

▪ **هەمەلایەنەی نووسینی تۆ بەچی دەگەڕێتەوە؟باشتر نییە نووسەر لەیەک بوار بنووسێت؟**

▪ رێک وایە نووسەر لە مەیدانێک ئەسپی خۆی تاوبدات زۆر باشترە، بەڵام من شەنسم لەمەدا نەبوو، خۆم لە سەرەتادا خوولیایەکی زۆرم بۆ دنیای ئەدەبی هەبوو، ئەم خووە ئێستاش لەگەڵم ماوەتەوە و بەرۆکی بەرنەداوم، نایشارمەوە هەندێ لە نووسین و کتێبەچاپکراوەکانم بۆ راسپاردن و راساندن بووە، ئەمەش وای کردووە زیاتر من پەرت ببم و هەندێ جار خۆشم ناناسمەوە کە سەر بە چ بوارێکم.

*کارکردن لەنێو دنیای مێژوو کارێکی ئاسان نییە، ئەوە چەند کتێبێکتان لەسەر مێژوو هەیە، چی تۆی خستە نێو ئەو بوارەوە؟

▪ زۆر راستە، وەکو دەڵێن مێژوو خۆی زانستە، هەموو کایەو بەش و بوارێکی نووسین بەبێ مێژوو باری لەنگە، من لەرێگەی وەرگێڕانی سێ پەرتووک ئەویش بۆ راسپاردن بوو، تەواوێک کەوتمە نێو دنیای مێژوو، بەڵام خۆم لە قەرەی نووسینی مێژوو نەداوە، بەڵام لەو بوارەش بێ ئەرەزش نەبووم و سێ کتابی چاپکراوم هەیە، ئەمە سەرەڕای ئەوەی چەند کاتابێکی دیکەشم ماوە چاپیان بکەم، هەندێکی بۆ راسپاردن بووە و هەندێکیش بەرهەمی خۆمە.

▪ بەبۆچوونی ئەوە کە مێژوو دەنووسێتەوە، سەرکەوتوو یان دۆڕاو؟

▪ نامەوێ فاڵ بگرمەوە، هەموو کەسێکیش بەهانەی هەیە بۆ سەرکەوتن و دۆڕانەکانی، بەڵام لەو بارەیەوە تەنیا قسەیەکی دکتۆر کەمال مەزهەر دەهێنمەوە کە جارێکیان لە چاوپێکەوتنێک گوتی: ((هەواڵیان بە ناپلیۆن هێنا کە یەکێک لە ژەنەراڵەکانی بەرەی جەنگی فەرنسا کوژراوە، ئەویش گوتی ژەنەراڵ پێش ئەوەی بمرێ چی گوت، گوتیان گەورەم تا مرد بەدەم برینەکەیەوە دەیناڵاند، ناپلیۆن بە مێژوونووسەکەی خۆی گوت بنووسە ژەنەراڵ تا مرد گوتی بژی ناپلیۆن پۆناپارت، بەڵام مێژوو لە کۆتاییدا راستی ئەو قسەیەی یەکلایی

كردەوە.))

***(دەستەواژەی مێژوو خۆی دووبارە دەكاتەوە) ئایا مێژوو رووداوەكان دووبارە دەكاتەوە، یان مرۆڤەكان یان هەردووكیان بەیەكەوە؟**

- دەبێ ئەمە ئەو راستییە بزانین كە مێژوو و هەموو كایەكانی دیكە لە رێگەی مرۆڤەكانەوە ئاراستەدەكرێن، گەر مرۆڤ نەبێ، دواجار هەموو ئەو شتانە شتانێك نین شایەنی باس بێت، بەڵێ مرۆڤ چەقی رووداوەكان و مێژووە، ئەوە مرۆڤەكانن رێوڕەوەی مێژوو ئاراستە دەكەن، هەر ئەوانیشن رووداوەكان دووبارە دەكەنەوە، بەڵام نابێ ئەوەمان لەبیر بچێت مرۆڤ لە دوو بەش پێكهاتووە، ماددە و واتا، ئەگەر لایەنە ماددییەكە چەندە كاریگەری هەبووبێت، ناكرێ لایەنی واتایی پشتگوێ بخەین لە ئاراستەكردنی رووداوەكان.

***بوارەكانی دنیای نووسینی تۆ رەنگاو رەنگە، دەكرێ ئاماژە بە نووسین و چاپكراوەكانت بكەیت؟**

- من سێ كتێبی مێژوویم بە چاپ گەیاندووە بە ناونیشانی (مێژووی ئەوروپا لە شۆڕشی فەرنسیەوە تا ساڵی 1950) هەروەها (كورد و كوردستان لە دیدی گەڕیدە و ولاتناسە موسڵمانەكان) هەروەها (رۆژگارەكانی فلیپی لە عیراق).
لە بواری دەروونزانی كۆمەڵایەتی كتابێكم بە چاپگەیاندووە بە ناونیشانی (بووژانەوەی سایكۆلۆژییەتت لە ژیاندا).
لە بواری فەلسەفە كتابی (فەلسەفە بە زمانی ساكار)م چاپكردووە.
لە بواری ئەدەبی نەقلەتێكم چاپكردووە بە ناونیشانی (ئێوارەی چاوەڕوانی).
- **وەكو نووسین پرۆژەی داهاتووتان چین؟**
- ئەوەی راستی بێت لە ئێستادا چەندین كتێبم ئامادەیە بۆ چاپ بەو هیواییەی دەزگایەكی چاپ هاوكارمان بێت بۆ ئەوەی بیخینە بەردیدەی خوێنەران كتێبەكانیش بریتین لە :
- لەبارەی رەخنەی ئەدەبییەوە… وەرگێران و ئامادەكردن: چوار بەرگ ئامادەیە بۆ چاپ.
- كوردی قەیموری، نووسینی: جوتیار تەمەر سەدیق، وەرگێڕان.
- سەرقەڵەمێك لەبارەی توێژینەوەی زانستییەوە، ئامادەكردن.

- چۆن باشتر بژین: کتێبێک لە بارەی گەشە پێدانی مرۆ ییەوە، ئامادەکردن.

. – چەندان لێکۆڵینەوەی ئەدەبی و مێژوویی

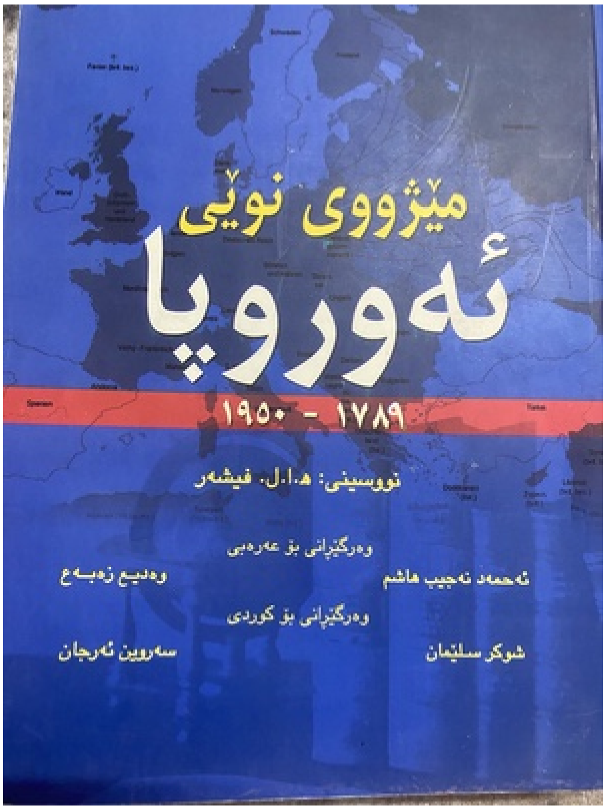

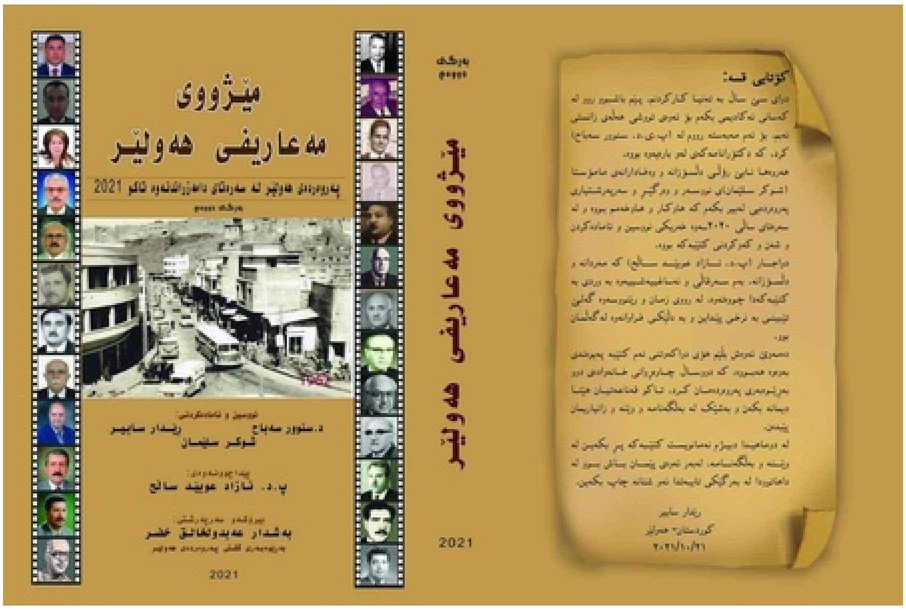
مێژووی
مەعاریفی هەولێر
بەرگی دووەم
2021
د.ستوور سەباح
رێندار سابیر
شوکر سلێمان
پ.د. ئازاد عوبێد سالح
بەشدار عەبدولخالق خضر
2021
کۆتایی قسە:
رێندار سابیر
کوردستان- هەولێر